

ENDNU TRETTEIN INKUNABLER I DET KONGELIGE BIBLIOTEK

AF

SUSANNE BUDDE OG INGRID ILSØE

I Fund og Forskning årgang XXX (1991) meddelte Paul Raimund Jørgensen et supplement til Victor Madsen: *Katalog over Det kongelige Biblioteks Inkunabler. I-III.* (1931-1963). Det indeholdt 17 inkunabler, som det var lykkedes at erhverve siden 1963. Når Det kongelige Bibliotek allerede et par år efter kan levere endnu et supplement på 13 inkunabler (nr. 4413-4425), skyldes det ikke en større accession af inkunabler. I realiteten er der kun erhvervet én ny, mens de 12 blot er nyfundne. De 11 er fremdraget af bibliotekets gamle bogbestand i forbindelse med den sikringsudtagning og magasinrevision, der blev igangsat som følge af tyverier fra Det kgl. Bibliotek i 1970erne.

Når man ikke tidligere havde været opmærksom på disse 11, er hovedårsagen, at de fleste er uden trykkeår, og at det derfor har været vanskeligt at bestemme deres nøjagtige trykkesår, altså om de var trykt til og med det magiske år 1500. Men siden Victor Madsens tid er de bibliografiske hjælpemidler blevet væsentlig forøget og forbedret, så det har været muligt nu at fastslå, at disse gamle tryk virkelig er fra inkunabeltiden.

Seks af de nyfundne inkunabler – nr. 4414, 4415, 4416, 4418, 4419 og 4421 – er opført i bogsamleren grev Otto Thotts (1703-85) bogauktionskatalog bind VII, der indeholder godt 6.000 bøger, trykt før 1530, som Det kongelige Bibliotek modtog ved testamentarisk gave, hvorved antallet af bibliotekets inkunabler forøgedes med godt 1500. Da Thott ikke ejermærkede sine bøger, kan det ikke afgøres med sikkerhed, at de stammer fra hans bibliotek, men det må anses for sandsynligt. En enkelt anden – nr. 4422 – kan påvises at have været i Det kgl. Bibliotek før 1730.

Den tolvte inkunabel, nr. 4425, er i og for sig heller ikke ny, idet den er overført fra Universitetsbibliotekets samling, hvor man lod den for-

blive, da man i 1930erne indlemmede dette biblioteks inkunabler i Det kgl. Biblioteks Inkunabelsamling, antagelig fordi Det kgl. Bibliotek havde dette værk i forvejen. Lykkeligvis kom den ikke til at dele skæbne med de fleste andre af Universitetsbibliotekets inkunabler, som i 1930erne blev solgt for at skaffe penge til køb af nye bøger. Idag vil man være mere forsigtig med at udskille en inkunabel, fordi man ved, at selv såkaldte dubletter kan adskille sig temmelig meget fra hinanden. Om Universitetsbibliotekets inkunabler og deres skæbne kan henvises til Karsten Christensens instruktive afhandling i *Bøger, biblioteker, mennesker. Et nordisk festskrift tilegnet Torben Nielsen* (1988) s. 59-104.

Nr. 4424, den nye inkunabel: Breviarium Windeshemense. Schoonhoven: [Fratres apud S. Michaellem in den Hem], c. Kal. Febr. [i.e. 1. februar] 1499, er nylig erhvervet fra dansk privateje. Der kendes blot 8 andre eksemplarer af denne udgave. Den er trykt i et lille trykkeri, som tilhørte Augustiner-Korherrerne i klosteret St. Michael in den Hem udenfor Schoonhoven, en hollandsk by nær Gouda. Trykkeriet var oprettet i 1495, og man kender ca. 20 tryk fra inkunabeltiden derfra, hovedsagelig liturgiske bøger og opbyggelsesbøger, mange meget sjældne. Trykkeriet fortsatte sin virksomhed i de første årtier af 1500-tallet. Hidtil har dette trykkeri kun været repræsenteret i Det kongelige Biblioteks Inkunabelsamling med én inkunabel, en Tidebog [d.v.s. en bønnebog for lægfolk] fra c. 1500 (nr. 2940 sammen med 3508), af hvilken der idag kun kendes 2 eksemplarer. Som bekendt er Det kongelige Biblioteks Inkunabelsamling den største i Skandinavien, og siden overbibliotekar H.O. Langes tid (1901-24) er der ved inkunabelanskaffelserne fulgt det princip at få så mange trykkerier fra inkunabeltiden som muligt repræsenteret med karakteristiske tryk. Økonomiske forhold har dog længe sat snævre grænser, og denne sjældne inkunabel har kun kunnet indgå i samlingen takket være overbibliotekar Jens P. Nyholms legat.

I listen over nedenstående supplement til Victor Madsens inkunabelkatalog er udover de der anvendte forkortelser for bibliografiske værker følgende kommet til:

Goff Goff, Frederick R.: Incunabula in American libraries. A third census of fifteenth-century books recorded in North American collections. (Reproduced from the annotated copy of the original edition (New York 1964) maintained by Goff. Millwood, N.Y. 1973

IBP Incunabula quae in bibliothecis Poloniae asservantur. Mode-

rante Alodia Kawecka-Gryczowa. Composuerunt Maria Bohonos
et Eliza Sandorowska. Wroclaw 1970.

Bellum Catlinarum Salutis

Bellum Catlinarum Salutis

Træsnit af titelbladet fra inkunabel nr. 4421. Mars og Charon ('Døden').

4413

ADRELINUS, PUBLIUS FAUSTUS: De influenza siderum et querela Parisiensis pavimenti. [Paris: Gaspard Philippe, 1500].

4°. [6] bl. Arksignatur: a⁶.

GW 1873.

4414

BADIUS ASCENSIUS, JODOCUS: Silvae morales cum interpretatione. [Lyon: Jean Trechsel, 14. november 1492].

4°. [6], I-CL bl. Arksignatur: a⁶, b-t⁸, u⁶.

Bl. CLI-CCXXIX, d.v.s. bl. u⁷⁻⁸, x-z⁸, A-E⁸, F⁶ mangler.

GW 3154; BMC VIII, s. 294 (IB.41900). Defekt. Fortrykte initialer, enkelte marginalnoter, autograf/ejermærke udklippet af bl. a¹.

Prov.: Jvf. Thott VII, s. 202, nr. 2208.

4415

GAGUINUS, ROBERTUS: Decertatio adversus Vincentium Bandellum de Castronovo de Mariae virginis conceptu Paris: [Pierre Levet?], 1409 [i.e. 1489].

4°. [46] bl. Arksignatur: a-b⁸, a-c⁸, d⁶.

GW 10455. Enkelte forttrykte initialer.

Prov.: Jvf. Thott VII, s. 149, nr. 1193.

4416

GARZONI, JOHANNES: De laudibus legum oratio. [Bologna: Caligula de Bazaleriis, c. 1499].

4°. [4] bl. Arksignatur: a⁴. (Bl. a⁴ blankt).

GW 10552. Fortrykt initial. Uindbundet.

Prov.: Jvf. Thott VII, s. 211, nr. 2424.

4417

WIMPINA, CONRAD KOCH: Magistri Conradi wimpine In suo Rectoratu Ad universitatem lipsensis Study Oraciones Tres [Leipzig: Martin Landsberg, 1494?].

4°. [12] bl. Arksignatur: a-b⁶.

IBP 5634. Samtidige marginalnoter, pennetegninger (pegende hånd, ansigter). Uindbundet.

4418

LEGENDAE: Summario de tutta opera legenda del beato Galeoto Roberto da Rimino Vicenza: Henricus de Sancto Ursio, [c. 1497].

4°. [98] bl. Arksignatur: a-l⁸, m¹⁰.

H 9999; BMC VII, s. 1047 (IA.31857) under titlen: Leggende de' beati del Terzo Ordine di San Francisco; Goff L-123. Fortrykte initialer. 1700-tals brunt spejlbind.

Prov.: Jvf. Thott VII, s. 151, nr. 1230.

4419

PALLADIUS, DOMICUS: Epigrammaton libelli [Paris]: Jean Petit, [c. 1500] (Georges Wolf).

4°. [48] bl. Arksignatur: a-h⁶.

BMC VIII, s. 217 (IA.41009); Goff P-13, se noten, hvor variant med Wolf's trykermærke er anført. Jvf. Polain: Marques des imprimeurs et libraires en France au XVe siècle, s. 139 og 166. 1700-tals forgyldt bind i rød maroquin. Prov.: Jvf. Thott VII, s. 205, nr. 1286.

4420

PLAUTUS, TITUS MACCIUS: Aulularia. Strassburg: Johann Prüss, [1492?].

4°. [36] bl. Arksignatur: B-C⁴, D⁸, E-G⁴, H⁸. (Bl. A¹⁻⁴ mangler).

H 13086; Goff P-778; IGI IV, s. 291

4421

SALLUSTIUS CRISPUS, CAIUS: Bellum Catelinarum Salustij. Zwolle: Petrus Os, [1499?]. III.

4°. [22] bl. Arksignatur: a-c⁶, d⁴. (Bl. d⁴ mangler).

C 5224; H 14195; Campbell + Suppl. II, 1502a; Goff S-89. Træsnit på titelblad forestillende Mars og Charon („Døden“). Marginalnoter i hele bogen.

Prov.: Jvf. Thott VII, s. 221, nr. 2662.

4422

SUNTHEIM, LADISLAUS: Der löblichen Fürsten und des Landes Oesterreich Altherkommen und Regierung. Basel: [Michael Furter, 1491?]. III.

2°. [22] bl. Arksignatur: a-c⁶, d⁴. (Bl. d⁴ blankt).

BMC III, s. 782 (IB.37767); Goff S-868. Helbind af pergament, 2 helsides træsnit, en del marginalnoter. Uidentificeret ejermærke dat. 1530.

Prov.: Indgået i Det kongelige Bibliotek før 1729 og registreret i E 20 III, s. 155, nr. 83 (Det kongelige Biblioteks Arkiv).

4423

POENITENTIARIUS DE CONFESSIOE ETC.: Penitentionarius de confessione. Iesuida hieronymi de passione. Lactantius de resurrectione. [Strassburg: Johann Grüninger, c. 1497].

4°. [20] bl. Arksignatur: a⁶, b⁴, c⁶, d⁴.

HC 13166; BMC I, s. 112 (IA.1535); Goff P-850; IBP 4513.

Fortrykte initialer, enkelte udmalede, rubriceret i blå, grønt, rødt og gult. Talrige samtidige marginalnoter.

4424

BREVIARIUM WINDEHEMENSE. Schoonhoven: [Fratres apud S. Michaellem in den Hem], c. Kal. Febr. [i.e. c. 1. februar] 1499.

4°. [343] bl. Arksignatur: e-n⁸, a-c⁸, A-H⁸, I⁴, [...] ¹⁰, M-N⁸, O⁴, a-k⁸, aa-hh⁸, ii¹⁻⁵. (Kalendarium. – Proprium de tempore. Pars hiemalis: Bl. a-d⁸ mangler; Proprium de sanctis. Pars aestivalis: Bl. ii⁶⁻⁸, kk¹⁻⁶ og ll¹⁻⁴ mangler). Ved indbindingen er „Hymnarius“, bl. [...] ¹⁰ indsat fejlagtigt mellem bl. I⁴ og M¹ i „Psalterium. – Commune sanctorum“. Bl. A¹ og M² er defekte.

GW 5242; HC 3952. Defekt. Illuminerede initialer, rubriceret i rødt og blå. Indbundet i nyere bind.

Prov.: Købt fra privat eje 1994.

4425

PLUTARCHUS: Vitae virorum illustrium. Venezia: Giovanni Ragazzo for Lucantonio Giunta, 7. december 1491.

2°. Madsen 3328; HC 13129; BMC V 501.

Prov.: Abraham Lehn 767 fol., jvf.: Karsten Christensen: Universitetsbibliotekets inkunabler, i *Bøger, biblioteker, mennesker. Et nordisk festskrift tilegnet Torben Nielsen* Kbh. 1988, s. 100.

SUMMARY

SUSANNE BUDDE AND INGRID ILSØE: *13 more incunabula at the Royal Library.*

The article continues Raimund Jørgensen's supplement to Victor Madsen: *Katalog over Det kongelige Biblioteks Inkunabler III*, (1931-1963) in *Fund og Forskning* årg. 30 (1991). It registers 13 incunabula (no.s 4413 – 4425). Eleven incunabula have been rediscovered from the old collection of the library in the course of the inventory of the stacks which was a consequence of the thefts from the Royal Library in the 1970's. One hails from the collection of the University Library. Only one is a new acquisition from Danish private ownership, no. 4424, *Breviarium Windeshemense*. Schoonhoven: [Fratres apud S. Michaellem in den Hem], c. Kal. Febr. [i.e. 1. February] 1499. The press where the *Breviarium* was printed has previously only been represented in the incunabula collection of the Royal Library with one item. As is known, the Royal Library's incunabula collection is the largest in Scandinavia, and ever since head librarian H.O. Lange's day (1901-24), the principle for the acquisition of incunabula has been to represent as many presses as possible with typical editions. Budgetary limitations have long restricted acquisitions, and this rare incunabulum has only been purchased for the collection thanks to the generosity of the foundation of head librarian Jens P. Nyholm.